

Мельник Ю.С.

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інститут педагогіки НАПН України E-mail: ysm0909@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ

Ефективна педагогічна діяльність має поетапний характер, і тому надважливо вміти чітко та ясно визначати й формулювати цілі навчання. Організація навчально-пізнавальної діяльності проектується відповідно до заданої мети, від усвідомленої постановки конкретних цілей навчання залежить вибір відповідних способів діяльності. Однак, під час постановки системи педагогічних цілей на основі компетентнісного підходу значна кількість учителів стикається із певними ускладненнями. Вони полягають у формулюванні загальноосвітніх цілей мовою компетентностей, якими має оволодіти учень гімназії, та їх змістовому наповненню.

Конкретизація цілей на кожному етапі – важливий елемент педагогічної майстерності вчителя. Досвідчений педагог, готуючись до уроку чітко уявляє, які знання він уперше повідомить учням, які нові поняття розкриє, що з раніше засвоєного слід повторити. Чим конкретніше і точніше будуть визначені цілі, тим ефективнішими будуть результати освітнього процесу.

До цілей, окрім вимоги діагностичності, пред'являються ще й такі:

1. *Індивідуальна й соціальна значущість.* Цілі повинні відповідати освітнім потребам школярів, а передбачувані результати бути вагомими. Постановка мети має стратегічний характер, адже тоді посилюється значущість і актуальність досліджуваного матеріалу, що, насамперед, розвиває позитивну мотивацію до навчання.

2. *Реалістичність.* Під час постановки цілей потрібно враховувати їхню реальність. Рівень розвитку, наявність необхідних знань, індивідуальні особливості учнів, стан освітнього середовища й інші чинники, безумовно,

впливають на досягнення запланованого результату навчання.

3. *Визначеність у часі.* Потрібно враховувати вікові особливості школярів, передбачати їхні досягнення на роках фізики.

Зазначимо, що складники ключових і предметної компетентностей: знання, уміння, ціннісні орієнтації і досвід діяльності, як правило, не поділяються на класи або окремі предмети. Більшість з них належить до наскрізних ліній навчання, відрізняючись лише повнотою представлення. Наприклад, вже учневі 7-го класу доступно виконувати прості спостереження фізичного явища, математичні ж розрахунки й наукові дослідження стануть посильними їм пізніше.

Відповідні освітні компетентності (інформаційно-комунікаційна, інноваційна, соціальна, екологічна, математична, компетентність в галузі природничих наук, техніки і технологій та ін.) мають різний обсяг знань, умінь і досвіду на різних етапах навчання.

Індивідуальні цілі навчання кожного учня коригуються учителем, учнем і батьками в процесі обговорення результатів педагогічної діагностики. Наприклад, якщо учень має високий рівень компетентнісних знань, але у нього недостатньо сформовані практичні уміння, то в процесі подальшого навчання необхідно пропонувати школяру різні види діяльності з метою розвитку умінь і набуття практичного досвіду та ін.

Можна зробити висновок, що в процесі реалізації методики компетентнісно орієнтованого навчання фізики в гімназії навчально-пізнавальна діяльність школярів має бути організована як відповідно до загальнопредметних цілей навчання, так і цілей формування ключових і предметної компетентностей. Виходячи з необхідності урахування освітніх потреб школярів і досягнень фізичної науки, а також приймаючи до уваги цілі навчання, спрямовані на формування ключових і предметної компетентностей, конкретний навчальний матеріал базового навчального плану має добиратися на основі наступних вимог: прикладна спрямованість; практична значущість; відповідність регіональним

особливостям розвитку промисловості; спрямованість на формування знань, умінь і ціннісних орієнтацій.

Важливим елементом діяльності вчителя в процесі формування компетентностей є педагогічна діагностика, під якою розуміють сукупність методів і прийомів контролю й оцінювання, спрямованих на розв'язання завдань оптимізації й диференціації навчального процесу, удосконалення освітніх програм і методів навчання.

З метою отримання вірогідних результатів діагностування виокремлюють наступні вимоги до визначення рівнів сформованості компетентностей: порівняння результату із загальнонавчальними цілями, використання різних методів контролю (тестування, контрольні роботи, самодіагностика тощо), розмаїття суб'єктів тестування (до оцінювання залучають різних учасників навчального процесу – батьків, учителів-предметників, однокласників, значну увагу надають самооцінці, рефлексії діяльності учнів), наявність зворотного зв'язку (процес оцінювання супроводжується неперервним аналізом позитивних зрушень і виявленням прогалин у навчальних досягненнях школярів), врахування індивідуальних особливостей учнів (з метою формування позитивної мотивації до навчальної діяльності відслідковують індивідуальне просування в процесі засвоєння знань, умінь і навичок, розвиток психічних якостей особистості, оцінювання здійснюють, відштовхуватись від наявного рівня досягнень кожного учня), систематичність (контрольно-оцінювальну діяльність здійснюють на різних етапах процесу навчання), оперативність оброблення результатів, відкритість (учасникам освітнього процесу заздалегідь оголошуються вимоги до рівня підготовки й процедури контролю).

Результативний компонент методичної системи компетентнісно орієнтованого навчання, що забезпечує ефективну реалізацію змісту базового курсу фізики, представляє освітні результати у проекції на компетентності як прояв застосування набутого пізнавального досвіду в конкретних життєвих ситуаціях.